

גובה המחיצה בבית כנסת

מחיצה בין אנשים לנשים כי בשביל איסור ההסתכלות הוא כמו בכל מקום שהוא דין על האנשים שלא יסתכלו בהן כמו ברחובות, ואם יש מי שיעבור ויסתכל בכוונה לראות ליהנות, אין אנו אחראין להם וכדהוכחתי בתשובתי בראיות ברורות ואין מה להוסיף. והטעם פשוט דזה לא ניכר לאחריים, ורק בשביל קלות ראש הוא חיוב המחיצה שזה ניכר לאחריים ובאין ממילא גם הם לקלות ראש ולידי הרהור ח"ו שלזה סגי בגובה י"ח טפחים.

"אבל ודאי שראוי לבעלי נפש להחמיר לעשות כשאפשר גבוהה יותר מראשיהן ואף כשהן למעלה שלא יתראו".

וכן בשו"ת שרידי אש (חלק א סי' עז) שמיקל בגלל שעת הדחק ועת לעשות לה' מסיק: "ורק בבית הכנסת יש תקנה קדומה לעשות מחיצות גבוהות, שלא יוכלו להסתכל משום תפילה וקריאת שמע, שאסור מטעם ערוה, כמבואר בברכות כ"ד, א שטפח מגולה וכן שער באשה ערוה, אבל באספות של רשות, כגון בשעת הכנסת כלה לחופה או בשעת נאומים ודרשות לא הקפידו מעולם לעשות מחיצות ורק מזקדקים שלא ישבו אנשים ונשים יחד ולא יתערבו זה עם זה. ואמנם ראיתי שמביא דברי המרדכי במס' שבת פ"ג, ש"א, שכתב: כגון מחיצה שעושין בשעת הדרשה בין אנשים לנשים מותר לעשותה בשבת, ע"ש, משמע שעשו מחיצות גם בשעת הדרשה ולא דווקא בשעת תפילה וקרי"ש. ונראה שזו

ב"ה יום רביעי כב אלול תשס"ז שומריה ת"ו

לכבוד הרב גיורא ברנר שלום וברכה. ראשית איני גאון, ולא משמש כרב אלא פוסק לעתים הלכות, לעת מצוא כאשר אני נשאל. אז במחילה, שלא תמשיך לפנות אלי כך...

לגבי שאלת המחיצה בבית כנסת האם היא צריכה להיות גבוהה עד כדי כך שהאנשים לא יוכלו להביט בנשים, או די בגובה עשרה טפחים וכד'.

המחיצה עיקרה להבדלה בין האנשים והנשים (ע"י בשו"ת אורח משפט המובא להלן), אלא שמשתמשים בה אף למניעת הסתכלות. וכיון שהגברים נעים ונדים ומסתובבים ממילא אם המחיצה לא תסתיר את הנשים, האנשים יכשלו. וברור שמחיצה אשר משמשת להבדלה בהרבה תחומים הלכתיים כגון: בסוכה, בדיני שבת ובעירוין ועוד, יש לה כמה גדרים בהתאם לתחום ההלכתי.

ולכן לכו"ע המחיצה צריכה לכסות את הנשים מעיני האנשים.

כגון בשו"ת אגרות משה (או"ח א סי' מ) לאחר שדן באיסור הסתכלות ופוסק שאין עובר אם לא מתכוין ליהנות, ומסתכל ליהנות עובר אפילו במקומות המכוסים, מסיק: "עכ"פ ודאי אסור להסתכל באשה אפילו במקומות שדרכן להיות מגולות כשמתכוין לראותה... אבל לא בשביל זה הוא ענין חיוב המחיצה בבהכ"נ ובכל מקום שמתאספים שמחוייבין לעשות

היותר מסתכלות מבין החרכים וכד'. אבל ברגע שאתה נותן דבריך לשיעורים ומגדיר גבהים וכד' אתה בא לפריצת המחיצה והעברת ילדים וכו' וכו'. וכך מסופר על בתו של הגאון ר' שמואל בן חפני שהיתה מלמדת תלמידי חכמים כאשר היא היתה נסתרת מאחורי מחיצות. ואולי תבקשו מאחד הרבנים באזור שלכם המשופע ברבנים שיתן שיעור על תפילת האשה בציבור וכד'.

אגב שאלתך ראוי להעיר על פירצה הרבה יותר קשה וחמורה והיא השתתפות הנשים בשירה בקול.

כך כותב ברב קוק זצ"ל (ש"ת אורח משפט א"ח סי' לה):

"והנה כאשר כל הדברים הללו מגיעים בענין החיוב של הבדלת עזרת הנשים מעזרת האנשים במקום מקדש מעט, ק"ו הדברים שאנו חייבים לגזור את הפרצה של השמעת קול זמר ושיר של אשה בביהכ"נ, ותערובות הקול הוא בודאי יותר חמור, שהרי קול זמר באשה ערוה, ואסור לשמע קול זמר אשה בשעת ק"ש כמבואר בשו"ע א"ח סי' ע"ה ס"ג. ואע"פ שכתוב שם בלשון יש להזהר, אין הכונה שיש ח"ו צד היתר בדבר, אלא מפני שנחלקו הראשונים בפירושא דקול באשה ערוה, המבואר בגמרא ברכות כ"ד א', די"א והיא דעת הרא"ש וסייעתו דלא מיירי לענין ק"ש דוקא, אלא שהוא איסור כללי ואסור לכיין ולשמע קול זמר של אשה בכל אופן גם שלא בשעת ק"ש ותפילה, ולפ"ז אין שייכות להלכה זו, לגבי דין ערוה לענין ק"ש, דאם מכיין לשמוע בכל גווי אסור, ובאינו מכיין לשמוע אין שום חומד בק"ש מבכל ענין,

מדת חסידות ולא מצד הדין, ומעולם לא ראינו בארצות ליטא ופולין שידקדקו בזה. והנח לישראל וכו'".

וכן בשו"ת ציץ אליעזר (ה"ז סי' ח) שהערת עליו: "והנה שאלת המחיצה כבר נתעוררה בדור הקודם ובספר לב העברי ח"ש נדפס פסק דין על כך אשר עליו חתומים למעלה משבעים גאונים ובראשם המהר"מ אש והגר"ש גאנצפריד ז"ל ובסע' ה' מהפס"ד פסקו בסכינא חריפא וז"ל: אסור לעשות המחיצה המבדלת בין עזרת נשים ואנשים רק באופן אשר לא יוכל להסתכל אנשים בנשים, רק יעשו כנהוג בימי קדם, וכן אם כבר נעשה לא יכנסו בה עכ"ל. אנו למדים לדעת שאפי' המתקנים דאז לא עלה על דעתם שלא לעשות מחיצה מבדלת אשר לא יוכלו להסתכל אנשים בנשים, ורק רצו להקל מעליה בענין אחר, אחרת ממה שהיה נהוג שם עד כה ובכל זאת עמדו בפרץ כל אלה הגדולים החתומים שם והביעו תוקף דעתם שלא לשנות. דון מינה בק"ו בן בנו של ק"ו לתוקף איסור זה כשאין אפי' מחיצה כזאת באופן שלא יוכלו להסתכל. ועיין שם גם בלב העברי בח"א שכותב ג"כ מתוקף החיוב של עשיית מחיצה מבדלת ומביא דברי הגמ' בסוכה ד' נ"א ופיה"מ ותירו"ט ע"ש".

וצריך לשים לב, שלנשים מותר לראות את האנשים, ורק להיפך אסור, כדברי המשנה במידות (פ"ב מ"ה) אודות עזרת נשים: "וחלקה היתה בראשונה והקיפוח כצוצרה שהנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן כדי שלא יהו מעורבין". ולענ"ד צריכות הנשים להתרגל לכך שהן משתתפות בתפילה ללא ראייה ולכל

חבל נחלתו

וע"ז כתב בשו"ע דעת י"א דס"ל דיש חומר בק"ש שאפילו כשאינו מתכוין לשמוע ג"כ אסור לקרות ק"ש כששומע קול זמר אשה, כמו שאסור לקרות כנגד כל דבר של ערוה. ועכ"פ אליבא דכו"ע איסור חמור הוא, וק"ו שהוא איסור כפול אם מכוונים לכך וקובעין זה האיסור במקום קדוש. וכשמשוררות נשים בענין סדר של תפילה הוי זמרי נשי ועני גברי, דגרע מפריצותא בעלמא והוי כאש בנעורת כדאמר' בסוטה מ"ח א'. ובמקום קדוש צריכים יותר להתרחק מכל דבר המביא לידי עבירה, או הרהור, שבמקום שהקדושה מתגברת מתגבר לעומת זה גם היצה"ר, כמש"כ בתוי"ט פ"ה דאבות מ"ה ד"ה ולא. וזהו הטעם שאמרו בגמ' דסוכה נ"ב ע"א, בענין יצה"ר, שמניח אוה"ע ומתגרה בישראל, כי הגדיל לעשות, אמר אביי ובת"ח יותר מכולם, והיינו מצד התגברות הקדושה שבהם, וכד' התוי"ט הנ"ל, וה"ה למקום קדוש, כשישראל מתקבצים שם למטרה של קדושה, שכל דבר שאסור משום סרך יצה"ר במקום

אחר נעשה איסורו יותר חמור ויותר מזיק במקום קדוש, ופוגם עי"ז את כל מעלות הקודש של גוי קדוש ומפסיד את הכונה ואת רוממות הנפש של קדושת התפילה והעבודה הטהורה. ומה שמחמיר את הענין של האיסור הוא, מה שנעשה בתור פעולה של קהל ועדה וישראל, שכבר כתב ע"ז הרמב"ם במו"נ ח"ג פמ"א, שבכל איסור ובכל עברת מצוה שנעשה ביד רמה ע"י עדה מישראל יש לזה דין עיר הנדחת וחלילה לזרע קודש שיכנסו במצודה רעה כזאת". ועי"ע בשו"ת שרידי אש (ח"א סי' עז) כמה התפתלויות עשה כדי להתיר שירה ביחד בתנועת נוער. וכשהייתי במושב קשת ברמה"ג, כשהיו בנות שהתארחו באכסניה ובבית ספר שדה מתפללות עם הציבור קבלת שבת, היה הרב מפסיק את התפילה ומבקש מהבנות שלא ישירו בתפילה כדי לא להחטיא את הרבים¹.

בהצלחה בכל דרכיך, ושנה טובה לכם ולכל בית ישראל.

יעקב אפשטיין

1. הערת הגר"י אריאל רב העיר רמת-גן: מומלץ להתקין מחיצת זכוכית חד-כיוונית. אשה היושבת בעזרת נשים חשה עצמה כחלק מהציבור אך היא רואה ואינה נראית, גם קולה לא נשמע. תגובת המחבר: זה ניתן לעשות רק בבית כנסת המתוכנן ונבנה באופן זה, אך מה יעשו כל המתפללים שלא דוקא בבית כנסת שנבנה כך?! (התשובה ניתנה לגבעת אסף, שם הערת הרב לא רלוונטית).